

Statistikanõukogu 2024. aasta aruanne

1. Kokkuvõte

2024. aastal keskendus Statistikanõukogu Eesti statistikasüsteemi **jätkusuutlikkuse** ja **arenguvõime** tagamisele. Statistikanõukogu (edaspidi *nõukogu*) põhiteemadeks olid Statistikaameti ja Eesti Panga statistikatööde kavade hindamine, riikliku statistika seaduse muudatuste arutelu ning Eesti andmehalduse kvaliteedi tõstmine. Olulise teemana pöörati tähelepanu makromajandusstatistika **kvaliteedile** ning riikliku statistika seaduses muu riikliku statistika tegija määratlemisele ja sellega koos tervisestatistika korralduse probleemi lahendamisele.

Nõukogu rõhutas vajadust **parandada andmehalduse korraldust** ja tõhustada andmekasutust olemasolevatest allikatest statistika tegemisel, et tagada pikemas vaates asjakohane (sh arvestab muutustega ühiskonnas) ning kvaliteetne riiklik statistika. Seejuures on nõukogu hinnangul oluline ressursside optimeerimiseks ka edaspidi **vähendada** andmekogumisega kaasnevat **halduskoormust**. Uute, sh eravalduses olevate andmete kasutuselevõtt eeldab nii õiguslikke kui tehnilisi lahendusi. Nõukogu hinnangul on oluline edaspidi arvestada riikliku statistika tegemisel tehisintellekti võimalustega, kuid ka sellest tulenevate ootuste ja väljakutsetega.

Nii rahvusvaheliste kui riigi statistika vajaduste täitmiseks on oluline tagada Eesti statistika jätkusuutlikkus, kuid mis eeldab piisavate rahaliste vahendite olemasolu.

2. Statistikasüsteem

2.1 Statistikaameti tehtav riiklik statistika

Statistikanõukogu käsitles põhjalikult Statistikaameti 2025–2029 statistikatööde programmi. Nõukogu hinnangul on oluline, et programm oleks paindlik ning võimaldaks vajadusel kohandada statistikatöid andmekasutajate muutuvatele vajadustele. Nõukogu hinnangul on oluline ressursside optimeerimiseks ka edaspidi vähendada andmekogumisega kaasnevat halduskoormust, kuid samas pöörata tähelepanu andmekogumise metoodikast tulenevate aegride katkemise võimalikkusele.

2024. aastal moodustas Euroopa Liidu õigusaktide alusel planeeritavate tööde maksumus 93% kogu statistikatööde maksumusest, rõhutades vajadust hoida tasakaalu EL nõuete ja riigisiseste vajaduste vahel.

Erilist tähelepanu pöörati Statistikaameti rahastamisele ja **riikliku statistika tootmiseks vajalike investeeringute jätkusuutlikkusele**. Nõukogu juhtis tähelepanu, et kavandatavad riigieelarvelised **kärped võivad mõjutada statistika kvaliteeti** ja Statistikaameti **suutlikkust täita** Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevaid **uusi kohustusi**, näiteks keskkonnaarvepidamise ja rahvastikustatistika uue määrase rakendamist. Samuti arutati väliskaubandusstatistika kogumise olulist muudatust,

mille tulemusena vähendatakse statistikast tulenevat ettevõtete halduskoormust ligikaudu 30% võrra aastas. Seejuures rõhutas nõukogu, et eelarve ressursside kokkuhoiu tingimustes on eriti oluline valdkondadega koostöös hinnata mõju Statistikaametile ja eelarvele enne uute statistikatööde või uute väljundnäitajate kehtestamist EL määruste ja muude õigusaktidega.

2.2 Eesti Panga tehtav riiklik statistika

Nõukogu sai regulaarselt ülevaateid Eesti Panga statistikatöödest ning peamistest arendusprojektidest, nagu ATLAS ja integreeritud aruandlusraamistik IReF. Eraldi märgiti ära Eesti leibkondade finantskäitumise ja tarbimisharjumuste uuringu läbiviimist, mis on oluline sisend riikliku statistika tegemiseks. Jätkusid ka uute statistikastandardite (NACE/EMTAK, SNA 2025/ESA, BPM7) ettevalmistused.

3. Statistikaalane õigusloome

Nõukogu käsitles põhjalikult riikliku statistika seaduse muutmise vajadusi, millest olulisema mõjuga on **muu riikliku statistika tegija määratluse lisandumine** Eesti riikliku statistika süsteemi, kuid ka terviklikuma andmehaldussüsteemi tagamine. Muu riikliku statistika tegija määratlemine on üheks võimalikuks lahenduseks tervisestatistika institutsionaalse korralduse probleemi lahendamisel, et tagada selle vastavus Euroopa Liidu nõuetele (**tervisestatistika käsitlemine riikliku statistikana** ning selle tegija määratlemine). Nõukogule tutvustati õigusaktide väljatöötamiskava, millega loodaks muu riikliku statistika tegija funktsioon ning mis reguleeriks tervisestatistika tootmise Eestis samuti riikliku statistikana. Nõukogu leidis, et nii muu riikliku statistika tegija määratlemine kui tervisestatistika ümberkorraldamine nõuab täiendavat analüüsi ning kutsus üles rahandusministeeriumi teemat prioriteetsena käsitlema.

4. Makromajandusstatistika

Nõukogu sai ülevaate SKP suurerevisjonist ja Euroopa Komisjoni tehnilise abi (TSI) projektist, mis on suunatud makromajandusstatistika protsesside tõhustamisele. Toodi esile, et ulatuslik arendus hõlmas valitsemissektori rahandusstatistika ning rahvamajanduse arvepidamise meetoodika ja tehnoloogiliste lahenduste kaasajastamist. Nõukogu hindas revisjoni läbiviimist edukaks ja rõhutas vajadust **jätkata koostööd Eesti Panga ja Rahandusministeeriumiga makromajanduse statistika usaldusväärse ja kvaliteedi tagamiseks**.

5. Andmehaldus

Nõukogu arutas ulatuslikult andmehalduse väljakutseid, rõhutades vajadust kvaliteetsete andmete tagamiseks ja halduskoormuse vähendamiseks ettevõtjatele ja teistele andmeesitajatele. 2024. aastal viis Statistikaamet läbi 144 andmekirjelduse

projekti ning nõustas andmehalduse koordineerimise ülesande raames 39 asutust. Tähelepanu pöörati ka uute andmehalduse tööriistade, nagu RIHAKE rakenduse, kasutuselevõtule, mis lihtsustab andmekogude kirjeldamist ja andmete korduvkasutamist.

Nõukogu näeb, et **riigi andmehalduse parandamine on võtmeküsimus, mis mõjutab nii statistika kvaliteeti kui ka andmeesitajate halduskoormust**. Andmehalduse koordineerimine peab jääma üheks Statistikaameti strateegiliseks ülesandeks, milleks tuleb tagada ka piisav rahastus riigieelarvest pärast Euroopa rahastuse lõppemist 2026. aasta märtsi lõpus.

6. Ülevaade nõukogu tööst ja koosseisust

2024. aastal toimus nõukogul kokku kuus koosolekut, milles käsitleti põhjalikult eelpool kirjeldatud teemasid. VV korralduse alusel on statistikanõukogu koosseis 2024. aasta lõpu seisuga järgmine:

- Hede Sinisaar, esimees; sotsiaalvaldkonna ekspert, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Mõttekoda Praxis)
- Urmet Lee, Statistikaameti esindaja
- Pille Lehis, Andmekaitse Inspeksiooni esindaja
- Veiko Tali, Eesti Panga esindaja
- Erik Ernits, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Riigikantselei)
- Mari-Liis Jakobson, rahvastikuekspert ning andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Tallinna Ülikool)
- Kadri Land, keskkonnaekspert, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Kliimaministeerium)
- Reelika Leetmaa, statistikaekspert ning andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Eesti Töötukassa)
- Raoul Lättemäe, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Rahandusministeerium)
- Raivo Ruusalepp, majandusekspert ning andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Ernst & Young Baltic AS)
- Marko Udras, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda)

Nõukogu jätkab tööd Eesti statistikasüsteemi arengu ja kvaliteedi tagamisel, keskendudes 2025. aastal eriti statistika asjakohasusele ja kvaliteedile ning andmehalduse ja riikliku statistika jätkusuutliku arendamise küsimustele.